

VID, Plesačice, reljef iz Narone. Split, Arheološki muzej

umjetnosti Hrvatske, Zagreb 1971. — K. Prijatelj, Dalmatinsko slikarstvo 15–16. st., Zagreb 1982. — V. Marković, Slikarstvo, u katalogu: Zlatno doba Dubrovnika, Zagreb–Dubrovnik 1987. D. Kt.

VICKO LUJEV, korčulanski klesar (sred. XVI. st.); potpisivao se humanističkim imenom *Vicentius Alvisii*. Izradio u renesansnome stilu pred vijećnicom u Korčuli stup s lavom Sv. Marka. U Dubrovniku izveo ukrase i reljefe niše na pročelju tvrđave Lovrijenac, u kojoj je kip Sv. Vlaha, djelo Jakova iz Orléansa. Karakteristike zajedničkoga rada dvojice majstora vidljive su i na ukrasima ulaza u hvarsku tvrđavu, a V. Lujevu se pripisuje najmaštovitiji vrtini stupovi ljetnikovca Pucić na Pilama.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 49, 76. — Isti, Artistes français en Dalmatie, Annales de l'Institut français de Zagreb, 1947, 28–29, str. 17. — I. Fisković, Kiparstvo, u katalogu: Zlatno doba Dubrovnika, Zagreb–Dubrovnik 1987. D. Kt.

VIČA (VIČJA) LUKA, uvala S od luke Bobovišća na Braču. Pronađena su četiri zidana groba pokrivena pločama sa skeletima u ispruženu položaju. Bogati prilozi — uvezena grč. crnoglačana keramika, kasne grčko-ilir. kacige, brončani nakit, dvije helenističke game s figuralnim prikazima — datiraju ukope na kraj ← V. i ← IV. st. Nekropola je vjerojatno pripadala stanovnicima gradinskoga naselja na Ratu I od Viče Luke. Noviji nalazi dokazuju veze ilir. stanovništva i grč. pomoraca već u ← VI. st.

LIT.: F. Bulić, Ritrovamenti antichi a Bobovišće dell'isola Brazza, VjAHD, 1900, str. 23. — D. Vrsalović, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik, IV, Zagreb 1960, str. 43–45, 64–68. — M. Nikolanci, Arhaiski import u Dalmaciji, VjAHD, 1966, str. 100–101, 104–106, 114. — I. Marović i M. Nikolanci, Četiri groba iz nekropole u Vičjoj Luci (o. Brač) pronađena u 1908. god., ibid., 1968–1969. V. K.

VID, selo na desnoj obali Neretve Z od Metkovića. Na *JI* dijelu brežuljka, od vrha prema rijeci pružaju se zidine ant. grada *Narone*. Mjesto se najprije spominje kao grčki emporij (trgovište), a potom kao rim. kolonija (*Colonia Julia Narona*). Očuvano je oko 200 rim. natpisa, sepulkranih, votivnih i javnih, iz kojih se doznaje da su u Naroni postojali Liberov i Eskulapov hram, zimske kupke te da su se održavale kazališne predstave.

Narona doživljava procvat od sred. ← II. st. do II. st. U kasnoant. je razdoblju N. biskupsko sjedište; spominju se četiri starokršč. crkve (posebno-ga, tzv. naronitanskog tipa). Život u Naroni prestaje nakon avaro-slav. razaranja poč. VII. st.

Vrh gradskih zidina bio je u poč. utvrđen dvjema cilindričnim kulama, a juž. i sjeveroist. krilo četverouglatim; u sljedećoj su fazi nadograđene nove četverouglate kule. Rim. se forum nalazio na mjestu današnjega seoskog trga. Očuvani su ostaci monumentalne arhit. plastike, baze stupova, pločnik i mozaik (danas zatrpani). Forum se nalazi na sjecištu dviju rim. cesta (jedna dolazi sa S, iz smjera Salone, a druga ide u smjeru J, prema moru). Na ulasku cesta u grad nalaze se monumentalna gradska vrata. Dokle se grad prostirao prema I nije poznato zbog močvarna terena, ali se situacija od antike do danas znatno izmijenila zbog premještanja korita Neretve. U okolici Narone bilo je mnogo gospodarskih objekata među kojima se posebno ističe onaj u Mogorjelu kraj Čapljine. Na forumu

je nedavno otkriven mramorni portret cara Vespazijana, a krajem prošloga stoljeća portret Livije, žene cara Augusta i glava Merkura (oba u Aschmolean Museum u Engleskoj).

Iz helenističkoga je razdoblja znameniti mramorni reljef s plesačicama. Iz rim. se doba ističu torzo imperatora i statua žene (danas u Opuzenu), bista Izide od alabastra, reljef s Dioskurima, fragment sarkofaga s prikazom Herakla, Kerbera i Hermesa Psihopomposa, nadgrobni spomenici s prikazom rim. konjanika i časnika, koštana kutijica s prizorom borbe Pigmejaca i ždralova. God. 1995. na položaju Plečaševe štale otkriven je rim. hram iz I. st. Uz ostatke hrama pronađeno je 16 kipova nadnaravne veličine koji prikazuju careve, pripadnike carske obitelji, aristokraciju i rim. božanstva, a pripadaju samome vrhu ant. umjetnosti. Iz kasnoant. razdoblja vrijedan je kameni reljef s prikazom dvaju pauna između kantarosa, ukrašeni pilastri i imposti, istočnogotske kacige te zlatni nakit građanke Urbike, prstenovi i više od 100 komada biz. novca s poč. VII. st. Osobito su važni nalazi kaciga biz. proizvodnje iz VI. st., otkrivenih na vrhu brijege uz gradske zidine, koje se čuvaju u Kunsthistorisches Museum u Beču.

Većina nalaza iz Narone čuva se u Arheološkom muzeju u Splitu te u Arheološkoj zbirci u Vidu (osn. 1991), dok je dio kamenih spomenika uzidan u seoske kuće od kojih je posebno zanimljiva tzv. Erešova kula.

LIT.: J. Alačević, Naronia ed il seno marittimo Naroniano, VjAHD, 1899. — C. Patsch, Naronia, Zur Geschichte und Topographie von Naronia, Vienna 1907. — M. Abramčić, Reljef Dioskura iz Narone, VjAHD, 1952. — Isti, Pigmeji i ždralovi, ZUZ, 1959. — N. Cambi, Antička Naronia — urbanistička topografija i kulturni profil grada, u knjizi: Dolina rijeke Neretve od prethistorije do ranog srednjeg vijeka, Split 1980. — B. Gabričević, Naronia i Grci, ibid. — B. Kirigin, Tip helenističke stele u Naroni, ibid. — E. Marin, O antičkim kultovima u Naroni, ibid. — N. Cambi, Arhitektura Narone i njezina teorija u kasnoj antici, Radovi. Filozofski fakultet—Zadar, 1985, 24. — F. Baškariol, Vid kod Metkovića, Arheološki pregled (Beograd), 1985. — N. Cambi, Zwei Vespasian Porträts aus Dalmatien Boreas, Münsterische Beiträge zur Archäologie, 1984, 7. — Isti, Naronia u odnosu prema bosansko-hercegovačkom zaleđu u ranijoj antici, u zborniku: Bosna i Hercegovina u tokovima istorijskih kretanja u jugoistočnoj Europi, Sarajevo 1989. — E. Marin, Spektakularno otkriće u Naroni, Vjesnik, 29. VII. 1995 (Danica, br. 165). B. Kir.

VIDEC, Marijan, arhitekt (Varaždin, 8. IV. 1953). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1980 (B. Rašica). Radio na Hrvatskoj radioteleviziji na dizajnu studija i akustičke opreme (studio i režija »L«, 1989); istaknuo se realizacijom za teniski centar u Umagu (1990), te projektima za teniski centar »Sunčana uvala« u Malome Lošinj (1991) i vježbalište za golf na Bundeku u Zagrebu (1992). — Od 1989. izrađuje maštovite instalacije.

VIDEKA, Ljubo, slikar (Sinj, 6. II. 1913 — Makarska, 14. IX. 1984). Privatno učio slikarstvo kod E. Vidovića u Splitu i grafiku kod T. Krizmana u Zagrebu. Slikao (na tragu impresionizma) najčešće u akvarelu krajolike Makarskoga primorja, Dalmatinske zagore i Hercegovine te mrtve prirode svijetlih treptavih tonova boje. Ekspresionistički izraz postiže u grafikama. Samostalno izlagao u Makarskoj, Splitu, Stocu, Torontu i New Yorku.

VIDEOUMJETNOST (videoart), oblik umj. stvaralaštva u kojemu se umjetnik služi videotehnikom kao sredstvom izražavanja. Počinje se pri-

S. IVEKOVIĆ, *Ledene slike* (videoinstalacija)D. MARTINIS, *Napokon večera* (videoinstalacija)S. BOGOJEVIĆ NARATH, *Ruka Majstora* (videofilm)V. ZRNIĆ, *Čežnja ka plavom* (videoinstalacija)

mjenjivati sred. 60-ih god. razvitkom komercijalnoga programa prenosive televizijske tehnike. Usavršavanjem televizijske tehnike dolazi do stvaranja multimedijjskih ambijenata i videoinstalacija, pri čemu se umnožava broj monitora na kojima se istodobno prikazuje jedna ili više slika snimljenih na videorpci. Danas se videoumjetnost smatra stvaralačkom disciplinom s vlastitim kriterijima estetskoga vrednovanja. Novi medij privukao je osobito one umj. skupine koje su i prije njegovale interdisciplinarni pristup stvaralačkome postupku (grupa »Fluxus«). Pionirsku ulogu u primjeni videotehnike u umjetnosti imao je korejsko-američki umjetnik Naum June Paik, koji je 1963. izložio »preparirani« televizor u galeriji »Parnasse« u Wuppertalu, a posebno je bio aktivan 70-ih godina. Prvi eksperimenti s videom u Hrvatskoj izvode se u okviru Centra za multimedijalna istraživanja u Zagrebu i Galerija grada Zagreba. U nedostatku televizijske opreme pojedini umjetnici videoradove izvode u suradnji sa stranim galerijama (Tübingen, Venecija, Amsterdam), umj. kolonijama ili radionicama (Brdo kraj Buja, Motovun, Ohrid) ili u okviru pojedinih manifestacija (»Audiovisuelle Botschaften, Trigon 73« — Graz; »Video CD« — Ljubljana). Videoart uključuju u svoje stvaralaštvo B. Bučan, D. Martinis, S. Iveković, Ž. Kipke, G. Trbuljak, I. L. Galeta, I. Faktor, I. Deković, S. Đukić, B. Beban, V. Zrnić i dr. — Važnije su manifestacije videoumjetnosti susret održan u Motovunu 1976. u okviru IV. motovunskoga susreta pod nazivom »Identitet« te festival »Videomix« u Zagrebu (1987—91).

LIT.: V. Horvat-Pintarić, Televizija danas — zbornik, Bit international, Zagreb 1972. — Ista, Videokultur oder zurück zu den Quellen, u: Audiovisuelle Botschaften, Trigon 73, Graz 1973. — Video Art, Studio international (London), 1976, 191. — M. Susovski, Video u Jugoslaviji, Spot, 1977, 10. — D. Matičević, Video from Yugoslavia (katalog), São Paulo 1981. — D. Purešević, Video u Jugoslaviji 1987—89 (katalog), Ljubljana 1989. — M.

Susovski, Video, počeci u Hrvatskoj, Kontura, 1994, 25. — J. Vukmir, Suvremeni hrvatski video, ibid. — T. Milovac i L. Kovač, Martinis, Between Surfaces (katalog), Zagreb 1995. — Ž. Ké.

VIDOJE, Ivanov, graditelj (XV. st.). Radio u Zadru gdje je na crkvi Sv. Marije Velike podignuo zvonik i križni svod te izradio vrata i kružne prozore.

LIT.: C. Fisković, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959, str. 47.

VID OMIŠLJANIN, pisac i ilustrator knjiga (XIV. st.), rodom iz Omišlja na Krku. God. 1396. napisao glag. brevijar i homilije te ukrao rukopis simbolima evanđelista, slikom Sv. Ivana Evanđelista i drugim ukrasima. Rukopis se čuva u Nacionalnoj biblioteci u Beču (NB cod. slav. 3).

LIT.: I. Milčetić, Hrvatska glagoljska bibliografija, I, Opisi rukopisa, Starine JAZU, 1911. — J. Hamm, Datiranje glagoljskih tekstova, Radovi Staroslavenskoga instituta, Zagreb 1952. — V. Štefanić, Glagoljski rukopisi otoka Krka, Djela JAZU, 1960, 51. — B. Fučić, Glagoljski rukopisi, u katalogu: Minijatura u Jugoslaviji, Zagreb 1964, str. 26, 30. — R.

VIDOVEC, selo Z od Varaždina. U središtu sela nalazi se jednokatni dvorac s parkom s poč. XIX. st. Ima osnovu u obliku ključa. Nekada je pripadao grofovima Petheö de Gerze, a potom Samuilu Bužanu, barunu Kuševiću i Donatu Lukavskome. U obližnjemu selu Krkanec nalazi se još jedan dvorac. Ima pravokutnu osnovu; na pročelju je renesansni portal s natpisom i godinom gradnje 1616. Dvorac je pripadao obitelji Patačić. U župnoj crkvi, sagrađenoj 1830, nalaze se grobne ploče domaće vlastele. Crkva je oslikana freskama s bibl. prizorima i likovima svetaca.

LIT.: Gj. Szabo, Kroz Hrvatsko Zagorje, Zagreb 1939, str. 156—160. — T. Đurić i D. Feletar, Stari gradovi i dvorci sjeverozapadne Hrvatske, Čakovec 1971, str. 33—39. — M. Krn.

VIDOVIĆ, Branko, naivni slikar (Sisak, 12. III. 1947). Po zanimanju pis-moslikar. Slika od 1973. U njegovim ranijim djelima prevladava nara-